

MAVİ GEZİ Piri Reis'in İzinde

Orhan Duru (İstanbul, 18 Aralık 1933 - 25 Ocak 2009) Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'ni bitirdi (1956). Bir süre veterinerlik ve aynı fakültede asistanlık yaptıktan sonra gazeteciliğe yöneldi. 1961'de *Ulus*'ta başladığı mesleğini 1993'e dek *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Güneş*, *Hürriyet* ve Star TV'de sürdürdü; bir süre *Yeni Yüzyıl* gazetesinde yazdı. İlk öyküsü "Kadın ve İçki" 1953'te *Küçük Dergi*'de çıktı. *Mavi*, *Evrım*, *Yeni Ufuklar*, *Pazar Postası*, *Yelken* ve *Dost* dergilerindeki ürünleriyle dikkat çekti. "a Kuşağı" ve "Mavi Hareketi" yazarları arasında yer aldı; 1950 Kuşağı öykücülerinde öne çıkan isimlerden biri oldu. "Ağır İşçiler" adlı öyküsüyle 1970 TRT Sanat Ödüllerini Yarışması'nda başarı ödülünü, *Sarmal* ile 1996 Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü, *Fırtına* ile 1998 Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı.

Öykü: *Bırakılmış Biri* (1959), *Denge Uzmanı* (1962), *Ağır İşçiler* (1974), *Yoksullar Geliyor* (1982), *Şişe* (1989), *Bir Büyülü Ortamda* (1991), *Sarmal: Toplu Öyküler* (1996), *Fırtına* (1997), *Yeni ve Sert Öyküler* (2001), *Düşümde ve Dışında* (2003), *Kazı* (2006), *Küp* (2008), *Sarmal: Bütün Öyküleri I* (2011), *Boğultu: Bütün Öyküleri II* (2011).

Deneme: *Hormonlu Kafalar* (1992), *İstanbulun* (1995), *Tango Geceleri* (1999), *Durgun ve İşsiz* (2004), *Öykü Yazmanın Sırları* (2008), *Roman Medyadan Önce Gelir - Seçme Yazılar* (2012).

Öbür kitapları: *Kıyı Kıyı Kent Kent* (1977; 1987'de *Mavi Gezi* adıyla genişletildi), *Kıyas-ı Enbiya* (1979; Cihat Burak'ın desenleriyle), *O Pera'daki Hayalet* (1996; Sezer Duru'yla birlikte).

Çeviri ve Uyarlamalar: *Sierra Madre'nin Hazinesi* (B. Traven), *Gizli Tarih* (Prokopius), *Çağdaş Fizik'te Doğa* (Werner Heisenberg, Vedat Günyol'la birlikte), *Amerika* (Ginsberg ve Ferlinghetti, Ferit Edgü'yle birlikte), *Durdurun Dünyayı İncek Var* (Antony Newley ve Leslie Bricuss), *Sınırdaki Ev* (Slawomir Mrozek), *Üzbik Baba* (Alfred Jarry'nin *Übüsünden*).

*Orhan Duru'nun
YKY'deki kitapları*

- Hormonlu Kafalar (1992)*
İstanbul (1995)
O Pera'daki Hayalet (1996)
Sarmal: Toplu Öyküler (1996)
Kıyas-ı Enbiya (1997)
Fırtına (1997)
Tango Geceleri (1999)
Küp (2008)
Sarmal - Bütün Öyküleri I (2011)
Boğultu - Bütün Öyküleri II (2011)
Roman Medyadan Önce Gelir - Seçme Yazılar (2012)
Mavi Gezi - Pirî Reis'in İzinde (2016)

ORHAN DURU

Mavi Gezi
Pirî Reis'in İzinde

Hazırlayan
Burak Fidan

YAPI KREDİ YAYINLARI

Yapı Kredi Yayınları - 4727
Edebiyat - 1243

Mavi Gezi - Piri Reis'in İzinde / Orhan Duru
Hazırlayan: **Burak Fidan**

Kitap editörü: **Kerem Oğuz Evrandır**
Düzeltili: **Korkut Tankuter**

Kapak tasarımı: **Nahide Dikel**
Sayfa tasarımı: **Mehmet Ulusel**
Grafik uygulama: **İlknur Efe**

Baskı: Promat Basım Yayım San. ve Tic. A.Ş.
Orhangazi Mahallesi, 1673. Sokak, No: 34 Esenyurt / İstanbul
Sertifika No: 12039

1. baskı: İstanbul, Ekim 2016
ISBN 978-975-08-3725-8

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2011
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Kemeralı Caddesi Karaköy Palas No: 4 Kat: 2-3 34425 Karaköy / İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İçindekiler

Mavilikler ve Yolculuklar • 9

Piri Reis'in İzinde • 17

Anamur • 19

Kaledran ve Gazipaşa • 20

Alanya • 21

Şarapsa ve Alara Han • 27

Belge • 28

Alanya Beyi • 29

Manavgat • 31

Belge • 33

Side • 34

Belge • 40

Aspendos • 41

Belge • 44

Silyon • 45

Perge • 47

Belge • 52

Antalya • 53

Belge • 62

Telmessos • 64

Faselis • 67

Olimpos ve Khimera • 72

Khimera (Yanartaş): • 74

Porto Ceneviz, Adrasan ve Gelidonya Burnu • 77

Adrasan • 77

Gelidonya Burnu • 78

Finike • 80

Demre • 82

Andriake: Bir Liman Kenti. • 87

Kekova'nın Gizemli Sularında • 89

Şarkı Söyleyen Kayalar Kenti: Kyaneai • 90

Başka Yerleşme Yerleri • 92

Belge • 93

Kaş • 94

Meis Adası • 96

Yaylada Bir Yitik Kent: Phellos • 97

Kalkan ve Patara • 99

Düşler Ülkesi Patara • 99

Letoon • 103

Bir Uzay ve Aşk Kenti: Pınara • 103

Kartal Yuvası Gibi Bir Kent: Kadyanda • 105

Xanthos • 108

Belge • 112

Yediburunlar ve Ölüdeniz • 114

Fethiye • 115

Fethiye Körfezi • 118

Kaunos • 120

Köyceğiz • 122

Belge • 123

Marmaris • 126

Belge • 129

Amos • 130

Serçe Bükü • 130

Bozuk Kale • 131

Bozburun • 131

Datça • 131

Knidos • 133

Belge • 137

Gökova • 139

Şehir Adaları (Kedrai) • 140

Çökertme • 141

Bodrum • 142

Eski Çağlarda Bodrum • 142

Bir Karşılıklı Konuşma • 145

Mausoleum'un Öyküsü • 147

İskender Nasıl Aldı Bodrum'u? • 148

Türkler ve Şövalyeler • 148

Bodrum Yarımadası • 152

Mandalya Körfezi • 154

Bargylia • 154

Iassos • 155

Adalar Denizinde • 158

Kıbrıs Adası • 159

Rodos • 160

Girit • 167

Santorini • 170

Sakız Adası ve Anadolu Kıyıları • 172

Foça Kaleleri, İzmir ve Karaburun Kıyıları • 173

Midilli Adası, Edremit ve Ayvalık Kıyıları • 174

Çanakkale Boğazı • 176

Sonsöz • 178

Kaynakça • 179

Hazırlayanın Notu

Orhan Duru, yaşıamı boyunca gezi yazıları yazdı. Bunlardan bazılarını *Kıyı Kıyı, Kent Kent* başlığıyla 1977'de kitaplaştırdı. (Koza Yayınları). On yıl sonra yeni eklerle ve değişikliklerle *Mavi Gezi*'yi yayımladı. (Ada Yayınları, 1987).

Gezip gördüğü Ege ve Akdeniz kıyılarını dile getirmekten usanmıyordu Duru. Yaşamının sonuna kadar hayranlık duyduğu Piri Reis'in izinden gitti. Büyük denizcinin haritasına ilgiyle baktı, *Kitab-ı Bahriye*'deki yazılarını okudu, onlardan esinlendi. İşte elinizdeki bu kitap, her yayınlanışında değişen, zenginleşen bir kitaptır. Yaşasaydı, yeni yeni sayfalar da ekleyecekti.

Sevgili Orhan Duru'nun ardında bıraktığı ilgili metinleri, notları titizlikle koruduk. Kitabın bu son baskısında, bir önceki baskı *Mavi Gezi*'nin seyir haritasına sadık kaldık. Duru'nun, bu seyir haritasında, yıllar sonra yeniden gezdiği, yazdığı yerlere ilgili bölümler eklendi. Kıbrıs Adası, Rodos, Santorini, Sakız adası ve Anadolu kıyıları, Foça kaleleri, İzmir ve Karaburun kıyıları, Midilli adası, Edremit ve Ayvalık kıyılarından Çanakale Boğazına, bir çeşit zikzak çizerek, kitaba yeni bir seyir haritası eklemiş olduk. Piri Reis de böyle yapmıştı.

Mavilikler ve Yolculuklar

Yoğun maviliklerle karşılaşmam “Mavi Yolculuk”larla oldu. Düşünün karşınızda ufuk çizgisine kadar uzanan deniz, oradan yükselen ve üzerimizi örten gökyüzü. İkisi de ayrı tonlarda mavi. Biri biraz koyu mavi, öteki daha açık mavi. Gökyüzü kimi kızgın ortamlarda galvaniz parlaklığını alıyor. Denizin mavisi ise kimi zaman dalgaların uçlarında oluşan köpüklerle süsleniyor. Ama gene de “Mavi Yolculuk”a çıkınca yoğun bir mavi etkisindeyiz.

Yolculuklar da, geziler de sakıncalıydı bir zamanlar. Niye gidenlerin ardından su döküyoruz? Belki güvenlerini sağlamak için. Niye gidenlere güle güle diyoruz? Sağlıcakla gidip dönmeleri için. Belki “mavi” için de aynı çağrışımı yapabiliriz. Bayrağımızın “al”ı dururken, “mavi” ile uğraşmayı ters bulanlar olabilir. Çoğunluk bu ülkede yaşayanların daha çok kırmızıyı sevdiğini söyler. Oysa IV. İstanbul Bienaline katılan Moskova doğumlu, Musevi ama Amerikan vatandaşı iki ressam, Vitaly Komar ve Alexander Melamid, Türklerin sevdiği bir tablo yapmak için düzenledikleri araştırmada “mavi”nin ağır bastığını görmüşlerdi.

Sabahattin Eyuboğlu ve arkadaşlarının öncülük ettikleri yolculuklara “mavi” adını eklemeleri bu açıdan son derece uygun düşüyor. Ama yolculuk kavramının daha başlangıçta baş ağrısı yarattığı da kesin.

Eyuboğlu ve arkadaşları ilk geziyi 1945-46 yıllarında düzenlediler. İzmir Limanı’ndan başlayan bu yolculuğa çıkanlar arasında Bedri Rahmi Eyuboğlu ile Sabahattin Ali de vardı. Sabahattin Eyuboğlu Ankara’da “Tercüme Bürosu”nda çalışıyor ve klasiklerin yayınlanmasına katkıda bulunuyordu. Bir tekne tuttular. Teknede harita bile yoktu. Zaten İzmir Limanı’nda bir tek harita tomanı bulunuyordu. Yola çıkan tekneler bu haritaları kiralyor, denetlemede gösterip limandan çıkış izni aldıktan sonra ayrılırken uygun bir yerde haritaları geri veriyorlardı. Eyuboğlu ve arkadaşları da aynı yöntemi izlediler. Ama liman yöneticileri Eyuboğlu ve arka-

daşlarından huylandılar. Bildikleri denizcilere benzemiyorlardı onlar. “Amacınız ne? Ne diye denize açılıyorsunuz?” diye sordular. Onlar da “Gezi yapacağız. Bu kıyıları gezip göreceğiz,” dediler. Liman yöneticileri hiç hoşlanmamış olmalı ki bu yanıtın hemen sonra Ankara’ya durumu jurnallediler. “Burada birtakım garip adamlar var, denizde geziye çıkıyor,” dediler. Kaçakçılık ya da korsanlık yapıyor olsalardı doğal karşılayacaklardı belki. Açılan soruşturma epey sürdü. Ama görüldüğü gibi gezi yapmak, hele denizde ve maviliklerde gezi yapmak sakıncalıydı. Liman yöneticileri gözünde ya yük taşımalydınız ya da belirli bir iş yapmalydınız, ama salt çevreyi görmek için gezi yapmak soruşturmayı gerektiriyordu. Eyuboğlu ve arkadaşları yaptıkları bu ilk gezide İzmir Limanı’ndan çıkıp güneye doğru kıyıları izlediler, buradaki tarih kalıntılarını gördüler. Fırtınaya kapıldıkları bile oldu. Böyle fırtınalı havalardan birinde korkuya kapılan Bedri Rahmi Eyuboğlu panikledi ve hemen karaya çıkılmasını istedi. Ama teknenin bu havada kıyıya yanaşmasının daha tehlikeli olduğu anlatıldı ve saatlerce denizde sallanıp durdular. Teknede tuvalet bile yoktu, yolcular doğal gereksinimlerini küpeşteden sarkıp gideriyorlardı. Bu yolculuk sırasında Sabahattin, denizde karşılaştıkları bir Yunan teknesinden balık karşılığı bir tabanca satın aldı.

Yazdığı bir yazı nedeniyle Bodrum’a sürgün edildikten sonra oradan ayrılmayan Halikarnas Balıkçısı da o dönemde maviye tutkun olarak patlayan bir ateş gibi yakıcı ve coşkulu bir biçimde “Aganta, Burina, Burinata” diye bağıriyordu. İlk romanının adıydı bu. Onu aynı duyarlılıkta ve coşkuda *Merhaba Akdeniz*, *Ege’nin Dibi*, *Yaşasın Deniz* gibi öykü kitapları izledi. Tüm bunlarda unuttuğumuz deniz yaşamını, süngercileri, Akdeniz’in insanlarını, eski ve yeni söylenceleri, kendi deyimi ile Arşipel’i ya da adalar denizini anlatarak bizi bambaşka maviliklerle dolu bir dünyaya sürükledi. Böylece okurun bilincinde gerilere itilmiş özlemler de birdenbire elle tutulur ve gerçekleşir gibi oldu. Unutulmuş kıyıları anımsamaya başladık Halikarnas Balıkçısı sayesinde. Balıkçı bir yazısında “Deniz mavi mavi yanıyordu.” diyor. Ozan yaklaşımıyla bakıldığında bu insanı ürperten eğretilene ne çok şey anlatıyor. Maviler cayır cayır yanıyor bu denizlerde. Doğrudur.

Halikarnas Balıkçısı’yla Sabahattin Eyuboğlu nasıl karşılaştılar,

nasıl buluştular, bilmiyorum. Yalnız bildiğim bir şey var, bu ülke için, Anadolu için düşündükleri birbirine uyuyordu. Her ikisi de tarihimizin sadece yatay değil, bu topraklar üzerindeki geçmişimizin derinliklerine inen tüm uygarlıkları kapsayan dikey bir yanı olduğuna inanıyordu. Sabahattin Eyuboğlu daha 1956 yılında yayımladığı bir yazısında (*Mavi ve Kara* adlı kitabındadır bu yazı) “Bu memleket niçin bizim?” sorusuna yanıt ararken şöyle diyordu: “Bu memleket bizim olduğu için bizim, fethettiğimiz için değil. Fetheden de biziz artık, fethedilen de. Eriten biziz, eriyen de. Biz bu toprakları yoğurmuşuz, bu topraklar da bizi.”

Bu felsefeden yola çıkınca Hititlerden başlayarak bu topraklarda kurulan tüm uygarlıkların sahibi ve mirasçısı oluyorduk. Bunun içine Likyalılar, Karialılar, İyonyalılar, Romalılar, Bizanslılar, Selçuklu ve Osmanlılar, hepsi giriyordu. Halikarnas Balıkçısı daha da ileri giderek Antik Çağ uygarlığının kaynağının Anadolu’da olduğunu söylüyordu kanıtlarıyla. Homeros bile bu toprakların insanı değil miydi? İlk filozoflar bu topraklarda yetişmemiş miydi? *İlyada* ve *Odysea* çevirmeni Azra Erhat başlangıçta bu görüşleri eleştirmiş, ancak Halikarnas Balıkçısı’yla yaptığı yazışmalar sonunda o da katılmıştı bu görüşlere. Bugün ise Halikarnas Balıkçısı ve Sabahattin Eyuboğlu’nun görüşleri, yapılan kazılarda elde edilen sonuçlarla her gün bir kez daha kanıtlanıyor.

Gerçekten de başlangıçta küçük arkadaş topluluklarıyla ve güç koşullarda gerçekleştirilen “Mavi Yolculuklar” temelinde yeni yorumlar ve görüşlerin tartışıldığı, tarih ve doğa tüneline geçen birer gezi gibiydi. Azra Erhat 1962 yılında Vedat Günyol’un yönettiği Çan Yayınları arasında yayımlanan *Mavi Yolculuk* adlı kitabında böyle bir yolculuğu derin bilgisinden gelen ayrıntılar da katarak anlatır. Kimler vardır bu yolculukta? Sabahattin Eyuboğlu ve Halikarnas Balıkçısı bu yolculuktur. Mavi Yolculukların demirbaşlarından Sabahattin Batur da. Bunlara Melih Cevdet Anday’ı da ekleyebiliriz. Sanıyorum “Mavi Yolculuk” adını ilk bu kitapta gördük. Ondan sonra iyice yaygınlaştı. Azra Erhat bu kitabında sadece Bodrum ve çevresini, Gökova’yı Tekir Burnu ve Knidos’u anlatmıyor. Gezisine tüm Ege bölgesini Ayvalık ve Edremit çevresini, Kaz Dağı’nı, Asos’u ve Troya’yı da katıyordu. Daha sonraki “Mavi Yolculuk”lar Bodrum’la Antalya arasını kapsadı daha çok.

Sabahattin Eyuboğlu'nun düzenlediği "Mavi Yolculuk"lara ilk kez 1965 yılında katıldım. Daha sonra birçok kez bu yolculuklarda bulundum. Birlikte yaptığımız gezilerde Macit Gökberk'i, Füreya Koral'ı, Sabahattin Batur'u, Robert Anhegger'i ve başkalarını anımsıyorum. Eyuboğlu'suz gezilere de çıktım. Dostum Ferit Edgü'yle de dingin geziler yaptım daha sonraki yıllarda. Eyuboğlu ve arkadaşlarıyla yapılan geziler birer şölendi gerçek anlamda. En çok Marmaris'e bağlı "Hürriyet" teknesiyle geziye çıkılırdı. Ali Kaptan eski bir korsana ya da bir Hitit heykeline benzerdi. Dümen başından ayrılmaz ve hiç konuşmazdı. Bir iki sözcük ettiğinde hepimiz "Konuştu... Konuştu..." diye gösteri yapardık. Onun için korsan öyküleri uydururduk. Aslında denizciliği yanında "naccar"dı, yani marangoz. Biz karada dolaşırken ya da denize girerken bir köşede oturur teknenin tahta bölümlerini onarırdı. O dönemde "Mavi Yolculuk" oldukça zahmetliydi ve bir ölçüde özveri gerekiyordu. Tuvaletler teknenin önündeydi. Çoğunluk geceleri, güvertede serilen şiltelerde battaniye altında yatardı. Kimi taşınabilir, açılır kapanır şezlonglar getirirdi, kimi de uyku tulumlarıyla gelirdi... Yemekleri kendimiz yapar, bulaşıkları kendimiz yıkardık. Doğa güçleri de ayrı zorluklar çıkarırdı önümüze. Kimi yerde sivrisineklerin, kimi yerde arıların saldırısına uğradık. Sivrisineklere karşı rüzgâra açık demir yerleri arardık. Arılara karşı en iyi yöntemin hiç aldırılmamak olduğunu öğrendik. Ama bir kez Eyuboğlu'nun Marmaris'ten bir arı kapanı getirdiğini anımsıyorum. Sepete benzeyen kapanın içine bir parça balık konuluyor, arılar sepetin içine girince bir daha çıkamıyordu. Deniz ürünleriyle ilgili bilgimiz ise tutulan balıklarla artıyordu. Bir ara Eyuboğlu'nun getirdiği bir cam kavanoz içine konulan ahtapotu incelemiştik uzun boylu. Eyuboğlu bizi şaşırtacak olaylar yaşattırdı çoğu kez. Onun yaptığı firdöndüleri ve esen yelle sallanan mobilleri anımsıyorum.

Bizlerin asıl amacı Anadolu'nun az bilinen bu kıyılarını tanımaktı. Üzerinde ayakta durduğumuz toprağın bilincine varmaktı. Bölge, Antalya'dan başlarsak, eski Pamphylia, Likya ve Karia'yı kapsıyordu. Antalya çok eski tarihlere dayanan kalıntılarıyla bir kültür merkeziydi. Oradan Antalya Körfezi'nin güneye inen kıyılarını izlersek Phaselis kenti kalıntılarına geliyorduk önce. Üç limanlı bir kentti burası. Büyük İskender ordularıyla geldiğinde

kucağını açmıştı. Daha sonra İskender askerlerini bellerine kadar suyun içine batmış olarak karadan yürüterek geçirmişti doğuya doğru. Ama dağların tepesinde bugünkü kalıntıları bile insanın içine korku salan görünümüyle Termesos kentini ele geçirememişti bir türlü. Kıyıya inerek bir zamanlar korsan yuvası olan Olimpos adı verilen kenti görüyorduk. Burada da Tanrıların oturduğu bir Olimpos Dağı var. Belki asıl Olimpos Dağı burası. Çıralı Dağı'nda yüzyıllar boyunca topraktan fıskıran alevler ise Homeros'ta Chimera canavarını kanatlı atla öldüren Bellerophon'tes söylencesine götürüyor bizi ve Homeros'la Anadolu arasında bugün bile somut bir bağlantı kuruyor. Bu alevler bugün de orada hiç sönmeden yanıyor. Körfezden çıkabilmek için güneye inip Gelidonya Burnu'na ve oradan uzanan adalar zincirine varıyoruz. Sonra kayalık olduğu halde tepesine tatlı su çıkan "Sulu Ada"ya uğramadan edemiyoruz. Fenike Körfezi ve onun gerisindeki ova ve dağ yamaçları Lamyra ve Arykanda gibi başka el değmemiş eski uygarlık merkezlerinin yıkıntılarıyla dolu. Daha batıdaki Demre ise Noel Baba'nın kilisesinin bulunduğu eski bir yerleşim alanı. Tiyatrosu ve Likya tipi kabartmalı kaya mezarlarıyla görkemli Myra kentinin kalıntıları da burada. Ardından denize paralel uzanan Kekova Adası, onun karşısındaki Kale ve Üçağz Köyü. Denize batmış bir kentin duvarlarını çıplak gözle izleyebileceğiniz bir gizemli yöre. Daha sonra Kaş (Eski adıyla Antiphellos), Kalkan, nerdeyse Efes büyüklüğünde bir kent kalıntısı ile kilometrelerce uzanan bir kumsal: Patara. Gerideki ovada eski tarihlerde adı çokça geçen Ksanthos kenti. Giderek Yediburunlar ve Ölüdeniz, ardından küçük bir deniz gibi geniş Fethiye Körfezi. Eski Telmessos kenti ve ünlü Likya mezarları. Batıya doğru ilerleyerek Köyceğiz, Köyceğiz Gölü'nün Dalyan denilen ve bir Venedik'i andıran deniz bağlantısı ve Kaunos yıkıntıları, tiyatrosu bile ayakta. Ardından Marmaris, Serçe Bükü, Bozuk Kale, Hisarönü Körfezi'ni geçip doğru Datça Yarımadası. Bu yarımada'nın en ucunda antik çağda Afrodit heykeli ve tapınağı ile ünlü Knidos kenti. O heykelin kaidesi duruyor bugün yalnızca. Knidos'tan çıkıp Tekir Burnu'nu dolaşınca Gökova'ya giriyoruz ki, bambaşka bir evren. Karşımızda duvar gibi Kıran Dağları, bu yönde ise, Söğüt Bükü İngiliz Limanı gibi doğa tansıkları. Üstelik üzerinde kent kurulmuş. Ören adaları. Bu adalarda Kleopatra'nın

yıkandığı söylenen çok özel küçük deniz kabuklularının oluşturduğu bir kumsal. Karşıda Kıran Dağları'nın dibinde Kerme. Körfeze adını veren Keramos kentinden geliyor. Eski amforaların yapım merkezi. Sonra Şövalyelerden kalma kalesi ve Mausoleum'u ile ünlü Bodrum ya da eski adıyla Halikarnassos. Bir "Mavi Yolculuk"ta görülebilecek yerleri kabaca sıraladık. Ama bu kadarıyla kalamayız, bölge tarihi yapıtlar ve kalıntılar açısından öyle zengin ki, gezmekle bitmeyeceğini söyleyebiliriz kolayca. Kıyılardan iç bölgelere ilerledikçe çok daha şaşırtıcı örneklerle karşılaşırız. Dağların tepelerinde, ormanların gizli köşelerinde eski uygarlık örnekleri hiç beklenmedik anda karşımıza çıkar. Buna kimi yöreleri sedir ormanlıklarıyla kaplı bitki örtüsünü de katabiliriz.

Şimdi gelelim "Mavi"nin çeşitli türlerine. Bu noktada bir tartışma konusu geliyor önümüze. Tartışma Homeros'un bir dizesinden kaynaklanıyor:

"Şarap rengi denizi allak bullak edince rüzgârlar..."

Buradaki "Şarap rengi deniz" benzetmesi sorun yaratıyor. Homeros zamanında şarapların mavi olduğunu sanmıyoruz. Öyleyse ozan niye kullanmış şarap rengini? Burada kızıla çalan bir deniz söz konusu olabilir. Bunu da çok ender olarak görebiliriz, durgun bir denizde güneş batarken ya da doğarken. Mavi yolculuklarda birkaç kez böyle denizleri kısa süre de olsa anımsıyorum. Yoksa ozan denizin kimi zaman insanı esrikletici etkisini düşünüp mü böyle yazmıştı? Bu da olabilir diye düşünüyorum. Bu arada eski çağlarda fırtına patladığı zaman denizcilerin Deniz Tanrısı Poseidon'u yatıştırmak için denize şarap döktüklerini biliyoruz. Ozan buna gönderme mi yapıyor?

Bu tartışmayı bir yana bırakırsak Mavi Yolculuklar'da genel olarak mavilerin çeşitli, belki de sonsuz türleriyle karşı karşıyayız. Mavilik denizin derinliğine, sığlığına, tabanın kumlu olup olmadığına, yakında denize karışan bir akarsu bulunup bulunmadığına ve başka özelliklere göre değişiyor. Gökyüzünün yansması da etkili oluyor bunda. Bulutlu ve kapalı havalar deniz rengini değiştiriyor. Örneğin Gelidonya Burnu açıklarında deniz cam göbeği rengini alıyor. Bunun nedenini buraların kuraklığına ve suyun saydamlığına bağlayabiliriz. Deniz çok derin yerlerde çivit mavisi bir renk alıyor. Bunun bir örneğini Fethiye Körfezi'ni

dolaşırken döndüğümüz İblis Burnu'nda görebiliriz. Burası yörenin en derin yerlerinden biri. Aynı maviyi Gökova Körfezi'nin kuzey kıyılarında Kıran Dağları'nın dimdik denize indiği yörede buluyoruz. Buna karşılık denizin sığ, dibinin kumluk olduğu yerlerde deniz rengi biraz yeşile çalarak türkuaz bir renge bürünüyor. Bu rengi Kekova'da Burç denilen küçük körfezde, Gökova'da Söğüt Bükü'nde bulabiliriz. Doğal olarak başka yerlerde de. Nehirlerin denize karıştığı yerlerde ise deniz besinle dolu olduğundan biraz bulanık bir mavi görüntüsü sergiliyor. Mavi yolculukta saydam denizlere alışanlar böylesine bulanık suları hiç sevmiyor haklı olarak. Ayrıca başta türlü maviler, örneğin Prusya mavisini, metilen mavisini, kobalt mavisini, çini mavisini denizler de bulabiliyoruz. Firuze ya da lacivert maviler çıkıyor ortaya. Kimi zaman Yves Klein mavisine rastladığım bile oldu.

Önümüzde açılan denize Akdeniz değişimini ise fırtına patladığında dalgaların ucunda beliren pamuk gibi köpüklere veriyorum. Uzaktan bakınca deniz aklaşır gibi oluyor. Buralarda Karadeniz hiç yok.